

חיים אורי: שירי העפלה

עם היליל ספינה מפלגת

עם היליל ספינה מפלגת
כוכבים אספו אורט.
קברניט נצב לכהנה
וצינו ליליט.

עם חורף ים רחוק נלפה לי
צי אויה נצב מולי
וספינה בלתי ללאית
שטה בליליט.

קרה יהי פלדה ונחשת!
לה ספן דומם ירעד.
עם אחיו בחול וחשק
עם מקלצ בידי.

נְשׁוּטָה, נְשׁוּטָה¹

נְשׁוּטָה, נְשׁוּטָה, הַחוּץ מִתְרַחֵק לֵנוּ,
וְלִדְי הָאוֹבֵד.
עֲלִימ וְכוֹכֶבֶת וְרוּחַ נוֹשֶׁבֶת,
הַלְיָלָה יוֹרֵד.

עוֹד נַחְלָרָה, שׁוֹב נַחְלָרָה,
וְהַרוּחַ תִּרְעַשׂ חֲלָקָה,
וְשִׁירִים יֵצְלוּ מִסְפוֹן וּמִתְרוֹן,
עוֹד נַחְלָר וְנִשְׁיָבֶה נֶקֶם.

נְשׁוּטָה, חֲבֵרִיא, נֶכֶר יֵצְטַנּוּ
בְּרוּחַ קָרָה.
לְרִים בְּהִיתָנוּ, אֵיִה סִפְיָתָנוּ,
אֲרָצִי הַסְּאֹרָה?

עוֹד נַחְלָרָה...

¹ על נסיבות חיבור השיר כתב בזמנו חיים גורי ליהודה בן-צור, מכרו מזמן שרותם בפלמ"ח, את האימייל הבא ב-2010:

יהודה שלום,
השיר הנוסף [השיר 'נשוטה, נשוטה', בנוסף ל'שיר הקברניט'] שבא לעולם בימים ההם קשור אף הוא בחברנו יוחאי [בן-נון]. נסענו יחדיו באוטובוס. כבר אינני זוכר אם היה זה 'אגד' או אוטו ערבי. זכור לי שעצרנו בנצרת. יוחאי שר לי את המנגינה הרוסית שמצאה חן בעיני. תוך כדי נסיעה חיברתי את המלים.
כך בא לעולם השיר "נשוטה, נשוטה", המצוי אף הוא בספר 'משפחת הפלמ"ח' הוא עוסק בגירוש המעפילים מחיפה לקפריסין ומסתיים בשורה:
"עוד נחזור, שוב נחזרה והרוח תרעש חזקה / ושירים יעלו מסיפון ומתורן / עוד נחזור ונשיבה נקם".
שירי העפלה נוספים חוברו בנסיבות אחרות. שים לב, יהודה, בכל השירים האלה קיים מרכיב העתיד כיסוד מכריע. "יום יבוא!" היה כוח עצום בשירי המאבק וההעפלה.
היה שלום יידי. שלך - גורי.

שיר הקברניט²

עם ליל חרפי האור עם קרט
 נשמע חרוק הצלן המורד.
 היט השחיר. אדם אמר בקט:
 "עוד שתי סירות ואנו שוב בדרך".

עם ישאר אחד הקפיטנים
 וימאים, שלשה הם במספר.
 אמר להם: "נפליא שוב אי אנה
 אור כוכב דולק מצל הכפר".

ליט תהום, ליט מרחק אין חקר.
 ומשפריט יכו על הצוקים.
 אק הוא לזכר מולדת מתרחקת,
 מפרשי ספינה בלתי חקית.

פשוט היה, בלי כוכבים וסרט,
 חלו חשופי, צינים לו תכלות.
 לו ירדים היו אי-במחמתת,
 ירדים רבצו על החולות.

אק "שלש עשרה" ושוב מתוק הליל
 נרים כוסות הצלן ודללים.
 הם יצלנו לאור היום, חקריא,
 תתרונון שירת המצפוליים.

עד אל דומם, המשוטים נרימה
 הקברניט - הליל עלט רב...
 הקברניט מוסר שלום לך, אמא,
 הנה הוא שוב מפליא למצרה.

² עפ"י "גשר בים - הפלי"ם בהעפלה" בהוצאת עמותת אוהלי פלמ"ח 1999:

יגור. דוגמה חיה של שירת חצר. יוחאי בן-נון תפס את חיים גורי בחצר הקיבוץ ואמר לו: חבר לנו מיד שיר לקורס חובלים. אמר חיים גורי: אי אפשר לכתוב ככה סתם, מוכרחים השראה. הלך מוישה ליפסון [נחשון] לחצר והביא מהאוהל השני ספל אלומיניום מלא קוניאק ואמר לו: הנה סוגרים אותך עם ההשראה ואתה לא יוצא מן האוהל הזה עד שלא תגמור. בקשו מיהודה "פרא" [בן-צור] להשגיח שיהיה שקט בסביבה וגם שלא ישמעו את הצעקות, אם לא יצא מזה כלום. יצא מזה. לא עברו שעתיים ונולד 'שיר הקברניט'.

רעות הדבור אחר פרבאט

רעות הדבור אחר פרבאט
רעות הדבור אחר תת-מקלצ

בצד ספינה אשר הכיאה
ולא הכיאה לנמלה -
נתן -

רעות הדבור...

בצד אחים טבוחים באטו,
בצד ארזי שנאלפה -
נתן -

רעות הדבור...

יום יבוא אחים

יום יבוא, אחים, נחלצה
יפרחו דגלים על תרן,
אל נריע, חברים, כי בא.
בני בני, ספיצי יתן אלי,
*צרכי-עב יצטנו
וצען תסלסל ארבה.

מפוחית תדריב אל למח,
נתיבות חיו עד למך
ומלח יחיק מספון.
אל נלכך את "חנה סנש"
עת עם חפץ העלינו
ואילנות סערה וטיבון.

זי עברי ישוט, חברים,
ולאור שמי צהרים
לה יהא כהכף ארץ וצט.
וקבוץ עברי על רכס
וקידו של בית המכס
יחילו בנפנוץ כובעט.